

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu Armağanı

E-ISSN: 2651-3013

Cilt: 5 Sayı: 3 Aralık 2022

ss. 1260-1273

Makalenin Geliş
Tarihi

04/10/2022

Makalenin
Kabul Tarihi

17/12/2022

Yayın Tarihi

31/12/2022

MEVLİDİN ŞİİRE YANSIMASI

MEVLİD METHİYELERİ

Halil ÇELTİK¹

ÖZET

Türkiye'de mevlid denilince, hemen herkesin aklına Süleyman Çelebi'nin eseri gelir. Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-necât adındaki eseri, Türk edebiyatında mevlid türü olarak bilinen eserlerin en tanınmış, en meşhur olmuş örneğidir. Bu sebeple aynı türde başkalarının eserleri de olmakla birlikte, tür adı eser adının önüne geçmiş, mevlid deyince genellikle Süleyman Çelebi'nin eseri kastedilmiştir.

Süleyman Çelebi'nin mevlidi, bir edebî eserden ziyade kutsal bir dinî metin olarak kabul görmüştür. Çeşitli sebeplerle düzenlenen törenlerde Çelebi'nin mevlidi bir ibadet aşkıyla okunup dinlenmiştir. Doğum, sünnet töreni, askere uğurlama, evlilik ve vefat gibi hayatın her safhasında; mevlid kandili, miraç kandili gibi kutsal gecelerde çeşitli vesilelerle mevlid okunması bir gelenek olmuştur.

Hayatın içinde böylesine geniş bir okunma/dinlenme alanı bulmuş olan mevlidin diğer sanat dallarına da ilham kaynağı olması; roman, hikâye, şiir, sinema gibi alanlarda mevlide gönderme yapılması, mevlidle ilgili bir sahneye yer verilmesi tabii bir durumdur.

¹ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi ABD., hceltik@gazi.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-4861-3474

Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi [ESTAD]

Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu Armağanı

Cilt: 5 Sayı: 3 Aralık 2022 ss. 1260-1273

Bu yazıda, mevlidin divan şiirine yansımaları üzerinde durulmuş, divanlarda mevlide yer verilip verilmediği araştırılmıştır. Peygamber övgüsüne ayrılan naat türündeki şiirler dışında, Peygamber'in mevlidini konu olan veya Süleyman Çelebi'nin mevlid türündeki eserine değinen şiirler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, Kâsımzâde Seyyid Mehmed Emin Halvetî (ö. 1131?/1718?) ile Abdülahad Nuri'nin (ö. 1061/1651) divanlarında murabba biçiminde beş örneğe rastlanmıştır. Şairlerin bu şiirlerde mevlid sözüyle hem Hz. Peygamber'in doğum vaktini hem de Hz. Peygamber veya herhangi bir nedenle mevlid okutulmasını kastettikleri görülmüştür.

Burada söz konusu beş murabbada mevlidin nasıl ele alınıp hangi yönleriyle övülüp methedildiği üzerinde durulmuştur. Konuyla ilgili başka örneklerin de bulunabileceğine dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mevlid, mevlid kandili, Süleyman Çelebi, Vesiletü'n-necat, Seyyid Mehmed, Abdülahad Nuri

REFLECTION OF MEVLID IN POETRY MEVLID PRAISE

ABSTRACT

When mawlid is mentioned in Turkey, almost everyone thinks of Suleiman Chelebi's work. Suleiman Chelebi's work called Vesiletü'n-necât (reason for salvation) is the best-known and most famous example of the works known as mawlid type in Turkish literature. For this reason, although there are works of others in the same genre, the genre name precedes the name of the work, and when mawlid is mentioned, Suleiman Chelebi's work is generally meant.

Suleiman Chelebi's mawlid was accepted as a sacred religious text rather than a literary work. In ceremonies held for various reasons, Chelebi's mawlid was read and listened to with a love of worship. At every stage of life such as birth, circumcision ceremony, farewell to the military, marriage and death; it has been a tradition to recite mawlids on various occasions during holy nights such as mawlid candle and miraj candle.

The fact that the mawlid, which has found such a wide reading/resting area in life, is also a source of inspiration for other branches of art; It is natural to refer to the mawlid in fields such as novels, stories, poems, and movies, and to include a scene related to mawlid.

In this article, the reflections of the mawlid on the divan poetry were emphasized, and it was researched whether the mawlid was included in the divans. Apart from the naat (eulogy of the Prophet) type poems devoted to the praise of the Prophet, the poems that are the subject of the Prophet's mawlid or that refer to Suleiman Chelebi's mawlid type work have been tried to be determined. In this context, in the divans of Kasımzade Seyyid Mehmed Emin Halveti (d. 1131?/1718?) and Abdülahad Nuri (d. 1061/1651),

five examples in the form of murabba (quadrate) were found. In these poems of the poets, with the word mawlid, both Hz. Prophet's birth time and Hz. It has been seen that they meant to recite mawlids for the Prophet or for any reason.

Here, it is focused on how the mawlid is handled and in which aspects it is praised and praised in the five murabbas (quadrates). It was noted that there may be other examples related to the subject.

Keywords: Mawlid, mawlid candle, Suleiman Chelebi, Vesiletü'n-necat, Seyyid Mehmed, Abdülahad Nuri

GİRİŞ

Mevlâna Celâleddin Rumi'nin Mesnevi-i Ma'nevi isimli eserinin şekil adı mesneviyle özdeşleştiği gibi, Süleyman Çelebi'nin "Vesiletü'n-necat" adıyla yazdığı mevlid türündeki eseri de türün adıyla özdeşleşip orijinal ismi yerine "mevlid" diye meşhur olmuştur. Konuyla yakından ilgilenenler dışında, kimse Vesiletü'n-necat'ı bilmesede mevlid deyince, her ne kadar mevlid türünde başka eserler varsa da (Köksal, 2011), hemen herkesin aklına Süleyman Çelebi'nin eseri gelir. Türk edebiyatında yazılmış çok sayıda mevlid, edebî metin olarak kalırken Süleyman Çelebi'nin eseri geniş halk kitlelerince sevilip okunmuş, etrafında bir folklor oluşmuş (Toygar, 1982) ve başka dillere de tercüme edilmiştir (Okıç, 1975).

Doğumdan ölüme kadar hayatın önemli safhalarında çeşitli vesilelerle mevlid okutulur, mevlid törenleri düzenlenir (Akarpınar, 1999, Şeker, 2004). Toplumsal birlik açısından önemli olan bu mevlid okutma törenleri, geleneksel bir uygulamadan ziyade, bir ibadet şevkiyle yerine getirilir. Bu derece rağbet bulup çeşitli vesilelerle okunan/ okutulan mevlidin, mevlid türü dışındaki roman, hikâye, şiir, tiyatro ve sinema gibi alanlara ilham kaynağı olduğu görülür.

Meselâ, Şeyh Galip bir beytinde mevlid gecesinden bahseder. Bu gece yanan kandillerin gökyüzündeki bütün yıldızların ışık kaynağı olduğunu söyleyerek mevlid gecesine ne kadar çok kandil yakıldığına işaret eder. Beyit aynı zamanda, mevlid, miraç gibi mübarek gecelere neden "kandil gecesini" denildiğini de izah eden bir örnek olması bakımından dikkat çeker:

Leyle-i mevlidde bu rahşân olan kandiller

Bahş-ı nûr eyler ser-â-ser encüm-i eflâke hep Şeyh Gâlib Kt 4/1

Mevlidin şiirdeki yansımalarını araştırıp incelediğimiz bu yazının bir makale hacmini geçmesini istemedik. Mevlidin şiirdeki yansımaları bağlamında, Şeyh Galip'in beyti gibi, divanlarda konuya değinen farklı beyitler yerine, mevlide

konu bütünlüğü içinde yer veren, muhtevası, içeriği mevlid türü veya mevlid gecesini olan şiirler üzerinde durmayı tercih ettik. Kâsımzâde Seyyid Mehmed Emin Halvetî'nin divanında mevlidle ilgili dört murabba ve Abdülahad Nuri'nin divanında ise bir murabba tespit ettik.

Bu metinlerde mevlidin hem Hz. Peygamber'in doğum günü hem de onu anlatan mevlid türündeki eserlerin okunması anlamında kullanıldığı görülmektedir. Mevlid türündeki eserin kimin metni olduğuna dair metinlerde herhangi bir işaret bulunmamaktadır. Törenlerde genellikle, halk arasında mevlid diye bilinen Süleyman Çelebi'nin eseri okunduğu için bu metinlerdeki mevlid sözünün Süleyman Çelebi'nin eseri anlamında kullanıldığını tahmin edebiliriz. Özellikle, Seyyid Mehmed Emin'in son şiirinin beşinci bendindeki "İsterseniz oddan necât / Aşk ile eydin salavât" (Seyyid 2011: 76/9/5) beytinin Süleyman Çelebi'nin mevlidinin fasıl sonlarında yirmi defa tekrarlanan "Ger dilersiz bulasız oddan necât / Işık ile derd ile eydün es-salât" (Hüseyin Vassaf 1999) beytiyle benzerliği bu görüşümüzü destekler.

Mevlid Methiyeleri

Seyyid Mehmed Emin, divanında yer alan murabbâ şeklindeki dört şiirinde mevlidi konu edinmiştir. Bu dört murabbadan üçünde Hz. Peygamber'in mevlidi üzerinde durmuş, birinde ise mevlid okutan bir kişinin okuttuğu mevlidin hayırlı olmasını temenni etmiştir.

Konumuz olan ilk metin, öğüt/tavsiye mahiyetindedir. Şair, bu şiirde Peygamber'in mevlidini övmekte, kâmil iman, derdine derman, şefkat istersen Peygamberin mevlidine gel diyerek tavsiyede bulunmakta, her bentte mevlid okuyup okutmanın önemine vurgu yapıp muhatabını Peygamber'in mevlidine davet etmektedir:

1. Ey derdine derman, son nefeste kâmil iman isteyen kişi, can u gönülden Hz. Peygamber'in mevlidine gel.
2. Bütün peygamberlerin sultanının mevlidi ne kadar çok övülürse yakışır. İsyân derdine deva istersen can u gönülden Hz. Peygamber'in mevlidine gel.
3. Hak'tan rahmet dilersen Peygamber'in mevlidine izzet et, mahşer günü şefkat istersen can u gönülden Hz. Peygamber'in mevlidine gel.
4. Cennette makam istersen; Peygamber'in mevlidini sürekli okuyup onun ruhuna salat ve selam eyle. Can u gönülden Peygamber'in mevlidine gel.

5. Peygamber'in mevlidini her kim okursa Hak onları rahmetiyle bağışlar, onların teni cehennemde yanmaz. Can u gönülden Peygamber'in mevlidine gel.
6. Eğer ateşten kurtulmak dilersen, ravzasındaki Peygamber'e gece gündüz salat eyle. Bu yüce zat sana şefaate olur. Can u gönülden Peygamber'in mevlidine gel.
7. O padişah, ashabına, dostlarına miracımı zaman zaman anın dedi. Tanrı'nın senden razı olmasını istersen can ve gönülden Peygamber'in mevlidine gel.
8. Bugün mevlid okutan kişiler, Peygamber'i ravzasında mutlu edip kendi canlarını cehennemden kurtarırlar. Can u gönülden Peygamber'in mevlidine gel.
9. Ona has ümmet olmak istersen sabah akşam mevlidini oku. Seyyid'in sana sözü daima budur. Can u gönülden Peygamber'in mevlidine gel.

1 Gel beri ey derde dermân isteyen
Cân u dilden mevlid-i sultâna gel
Son nefesde kâmil îmân isteyen
Cân u dilden mevlid-i sultâna gel

2 Mevlid-i sultân-ı cümle enbiyâ
Her ne denli medh olunursa revâ
İster isen derd-i isyâna devâ
Cân u dilden mevlid-i sultâna gel

3 Hak Teâla'dan dilersen rahmeti
Kıl Resûl'ün mevlidine izzeti
Rûz-ı mahşer ister isen şefkati
Cân u dilden mevlid-i sultâna gel

4 Oku mevlidini ol şâhın müdâm
Rûhuna eyle salât ile selâm
Cennet-i a'lâda istersen makâm
Cân u dilden mevlid-i sultâna gel

5 Her kim okur mevlid-i Peygamber'i

Rahmetiyle yarlıgar Hak anları
Her tamu oduna yanmaz tenleri
Cân u dilden mevlid-i sultâna gel

6 Ger dilersen bulasın oddan necât
Ravzasına rûz u şeb eyle salât
Kim şefî' ola sana ol âli zât
Cân u dilden mevlid-i sultâna gel

7 Dedi ashâblarına ol pâdişâh
Zikredin Mir'âcımı siz gâh gâh
Râzı olsun der isen senden ilâh
Cân u dilden mevlid-i sultâna gel

8 Şol kişiler kim bugün mevlid eder
Ol Resûl'ü ravzasında şâd eder
Kendi cânın tamudan âzâd eder
Cân u dilden mevlid-i sultâna gel

9 Ümmet-i hâs olmak istersen ana
Oku mevlidini her subh u mesâ
Seyyid'in budur sözü dâim sana
Cân u dilden mevlid-i sultâna gel
(Seyyid 2011: 262/132)

Divandaki 11 bentten oluşan diğer murabbâ "Mevlûdün mübârek olsun" mütekerrir mısrasıyla devam eder. Mısradan da anlaşılacağı üzere, şair, mevlid okutan bir tanıdığıının mevlidinin mübârek olmasını isteyerek mevlid okutan kişiyi tebrik eder:

Okutulan bu mevlid, kişiye ahirette yoldaş olacaktır. Herkese nasip olmayan mevlid okutmak, sana nasip oldu. Mevlidin kutlu olsun. Bu mevlid törenine gelenlerin günahları bağışlanıp içi dışı nurla dolsun. Mevlidin kutlu olsun. Mevlid okuyan kulları Hak davet eder. Onlar Hakk'ın âşıklarıdır. Resulü sevenler, yoluna can baş verenler, şefaatinı isteyenler gelsin. Okuyup dinleyenleri, buna sebep olanları Hak bağışlar. Peygamber, bana salavat verenlere şefaet ederim dedi. Hak her salavatta binlerce

günahı affeder. Hak senden razı olur. Kişi her zaman salât etse işleri kolaylaşır; ibadetin başı budur. Mevlidin mübarek olsun. Sen Hakk'ı andın, Resulünü mutlu ettin, canını özgür kıldın. Mevlidin mübarek olsun. Âşık Seyyid sabah akşam Peygamber'in mevlidini anlatır, onu seven başka ne yapar? Ey mevlid okutan, mevlidin mübarek olsun:

- 1 Ey mevlüd okudan kardaş
Mevlüdün mübârek olsun
Budur sana yarın yoldaş
Mevlüdün mübârek olsun
- 2 Hak'dan sana oldu atâ
Olmaz müyesser her kula
Şükür nasîb oldu sana
Mevlüdün mübârek olsun
- 3 Bu meclise her kim gelir
Günâhları mağfûr olur
İçi taşı pür nûr olur
Mevlüdün mübârek olsun
- 4 Mevlüd okuyan kulları
Da'vet eder Hak anları
Ol hazretin âşıkları
Mevlüdün mübârek olsun
- 5 Gelsin Resûl'ü sevenler
Yoluna cân baş verenler
Şefâ'atin isteyenler
Mevlüdün mübârek olsun
- 6 Okuyup dinleyenleri
Dahi sebep olanları
Hak yarlıgar hep anları
Mevlüdün mübârek olsun

- 7 Buyurdu Fahr-i enbiyâ
Kim salavât verse bana
Şefâ'at eylerim ana
Mevlûdün mübârek olsun
- 8 Her salavâtına İlâh
Afv eder nice bin günâh
Râzı olur senden o şâh
Mevlûdün mübârek olsun
- 9 Her dem salât etse kişi
Âsân olur cümle işi
Budur ibâdâtın başı
Mevlûdün mübârek olsun
- 10 Mevlâ'yı sen yâd eyledin
Resûl'ünü şâd eyledin
Cânını âzâd eyledin
Mevlûdün mübârek olsun
- 11 Seyyid âşık şâm u seher
Mevlûdün anın vasf eder
Anı seven gayrı n'ider
Mevlûdün mübârek olsun (Seyyid 2011: 321/173)

Müzdeviç murabbâ şeklindeki sekiz bentlik üçüncü şiirin konusu da Peygamber'in mevlidiyle ilgilidir. Özellikle bu mecliste diye başlayan dört, beş ve altıncı bentlerde, şiirin konusunun Peygamber için mevlid okutulmasıyla ilgili olduğu anlaşılır. Şiir boyunca Peygamber'in mevlidi övülür. Her bendin vasita mısraında mevlidin bir yönüne işaret edilir. Mevlidin sadra şifa, acayip bir zevk ü safâ, iki âleme ziya, Hak'tan kula atâ (ihsan), her methe sezâ (layık), beklenen kavuşma, fazl-ı Hudâ ve şifa olduğu söylenir:

- 1 Gelin ey derde dermân isteyen uşşâk olun âgâh
Ki her derde devâdır mevlid-i pâk-i Resûlullâh
Şifâ isterseniz sadra okun mevlidini her gâh
Kamu sadra şifâdır mevlid-i pâk-i Resûlullâh

- 2 Kaçan kim ol Resûl-i Kibriyâ'nın mevlid okunur
Cemî'-i kâinât ol gün tamâmet nûra gark olur
Kulûb-ı âşikîn ol dem kamu zevk u safâ bulur
Aceb zevk u safâdır mevlid-i pâk-i Resûlullâh
- 3 Kamu ezvâk-ı câmi'dir o şâhın mevlid-i pâki
Necât ister isen andan anın mevlidini oku
Pür etmişdir anın nûru kamu enfüsle âfâkı
Dü kevine hoş ziyâdır mevlid-i pâk-i Resûlullâh
- 4 Bu meclisde çekilir mü'minîne hân-ı Sübhânı
Bu meclisde içilir şerbet-i cennât-ı rûhânî
Bu meclisde erişir âşikîne feyz-i Rabbânî
Kula Hak'dan atâdır mevlid-i pâk-i Resûlullâh
- 5 Bu meclis ehlinin cümle günâhın afv eder ol şâh
Buna şek yok durur aslâ ki nâtıkdır Resûlullâh
K'anın şânında levlâke buyurdu Hazret-i Allah
Kamu medhe sezâdır mevlid-i pâk-i Resûlullâh
- 6 Bu meclis ehline her dem erer Hak'dan tecelliler
Anınla âşıkın cânı bulur dâim teselliler
Bu meclisde bulunur ehl-i aşka zevk-i külliler
Hemân ayn-ı likâdır mevlid-i pâk-i Resûlullâh
- 7 Eğer bulmak dilersen sen dahi bu zevk-i vicdânı
Hulûs-ı kalb ile gûş eyle gel mevlid-i sultânı
Bu meclisde dökülür müznibînin külli isyânı
Bize fazl-ı Hudâ'dır mevlid-i pâk-i Resûlullâh
- 8 Nice vasf eylesin Seyyid o şâhın mevlid-i pâkin
K'anın nûrundan olmuşdur kamu âlem irak yakın
Umarım dileye Hak'dan yarın âsîlerin suçun
Ki şifâ'-i Hudâ'dır mevlid-i pâk-i Resûlullâh (Seyyid 2011: 345/187)

Mütekerrir murabba biçimindeki diğer örnekte, Peygamber'in doğum günü okutulan mevlidi konu edilmiştir. Şairin ifadesine göre, Peygamberlerin övünç kaynağı Hz. Peygamber için okunan mevlid, âlemleri nurlandırmış,

her ne zaman mevlid okunsa yer ve gök nurla dolmuştur. Mevlid okutulan bu gece, şüphesiz kadir gecesine denktir. Seçkinlerin sultanı Peygamber'in mevlidi ne kadar övülse uygun olur, çünkü o her derde devadır. Ateşten kurtulmak isterseniz aşkla Peygamber'e salat ediniz; Peygamber'in mevlidi her günahı mahveder. Peygamber'in mevlidi günahkârları bağışlatır, mahzunları sevindirir, gönülleri nurla doldurur. Peygamber'in mevlidi günahkârlara bir ihsan, müminlere zevk ile safa ve âşıklar için kavuşmadır. Bu zevki bulmak için gece gündüz mevlid okumak gerekir. Peygamber'in mevlidi gönle şifadır. Bu zevki bulan kurtulmuştur. Peygamber'in mevlidi âşıkların baş tacı, âriflerin miracıdır. Cihanın övüncü o Peygamber doğduğu vakit her yer nurla dolmuştur. Peygamberlerin övünç kaynağı Hz. Peygamber'in mevlidi şairi şad etmiştir:

- 1 Yine okundu habbezâ
Mevlid-i Fahr-i enbiyâ
Âlemlere verdi ziyâ
Mevlid-i Fahr-i enbiyâ
- 2 Her kaçan okunsa şehâ
Mevlid-i pâk-i Mustafâ
Pür-nûr olur arz u semâ
Mevlid-i Fahr-i enbiyâ
- 3 Bu meclis-i mevlid-i cân
Kadre müşâbihdir hemân
Şek yok durur buna inan
Mevlid-i Fahr-i enbiyâ
- 4 Mevlid-i şâh-ı asfiyâ
Ne gelir vasf olsa revâ
Oldu çü her derde devâ
Mevlid-i Fahr-i enbiyâ
- 5 İsterseniz oddan necât
Aşk ile eydin salavât
Mahv ediser hep seyyiât
Mevlid-i Fahr-i enbiyâ

- 6 Müznibleri mağfûr eder
Mahzûnları mesrûr eder
Gönülleri pür-nûr eder
Mevlid-i Fahr-i enbiyâ
- 7 Âsilere Hak'dan atâ
Mü'minlere zevk ü safâ
Âşıklara aynı likâ
Mevlid-i Fahr-i enbiyâ
- 8 Bu zevki bulmağa dilâ
Mevlid oku subh u mesâ
Tâ kim vere sadra şifâ
Mevlid-i Fahr-i enbiyâ
- 9 Bu zevki bulan nâcîdir
Âşıkların ser-tâcîdır
Âriflerin mi'râcîdır
Mevlid-i Fahr-i enbiyâ
- 10 Doğdukda ol Fahr-i cihân
Nûr ile doldu her mekân
Seyyid'i etdi şâdmân
Mevlid-i Fahr-i enbiyâ (Seyyid 2011: 76/9)

Abdülahad Nuri, mütekerrir mısrası "Merhabâ ey mâh-ı mevlid merhabâ" olan murabba biçimindeki şiirinde mevlidden ziyade mevlid ayını över (2001: 52/13). Şiirin dördüncü bendinde, her ne zaman bu ayda mevlid okunsa âşıklara o gün bayram olup gönüllerde keder kalmayacağı söylenir. Dolayısıyla şiirde hem Peygamber'in doğduğu Rebiülevvel, şairin deyimiyle mevlid ayı, hem de o ayda okunan mevlid metni söz konusudur. Dipnotta, bu şiiri Derviş Ali Şirügânî'nin nevâ makamında bestelediği belirtilmiştir:

- 1 Sende doğmuştur Muhammed Mustafâ
Merhabâ ey mâh-ı mevlid merhabâ

- Sende olmuştur bu âlem pür-safâ
Merhabâ ey mâh-1 mevlid merhabâ
- 2 Sende geldi ol şefâat menbai
Sende zâhirdir o nûrun matlai
Sensin eltâf-1 Hudâ'nın mecmai
Merhabâ ey mâh-1 mevlid merhabâ
- 3 Cehlile azmış iken halk-1 cihân
Küfrile dolmuş iken kevn ü mekân
Nûr-1 îmân sende olmuştur ayân
Merhabâ ey mâh-1 mevlid merhabâ
- 4 Her kaçan kim sende mevlid okunur
Sanasın uşşâka ol gün ıyd olur
Hiç gönüllerde kasâvet mi kalır
Merhabâ ey mâh-1 mevlid merhabâ
- 5 Ol vücûda illet olmaz şâhbâz
Ümmetiçün Hakk'a etdikte niyâz
Umaram nâr içre bir mü'min komaz
Merhabâ ey mâh-1 mevlid merhabâ
- 6 Ol habîbi kim Hudâ'sı medh ede
Kim bile kadrin onun bu dünyede
Onu vassâf olmada Nûrî nide
Merhabâ ey mâh-1 mevlid merhabâ (Abdülahad Nûrî 52/13)

SONUÇ

Yunus'un "Ete kemiğe büründüm, Yunus diye göründüm" dediği gibi; toplumun söze sese bürünmüş hâli olan edebî eserler de içinde buldukları toplumun dinî, sosyal, siyasal olaylarını az veya çok yansıtırlar.

Süleyman Çelebi'nin mevlid adıyla meşhur olan Vesiletü'n-necât'ı, aynı türdeki başka eserler arasında fazlaca rağbet görmüş, halkın teveccühünü kazanmıştır. Doğumdan ölüme hayatın her safhasında çeşitli vesilelerle mevlid okumak/okutmak büyük bir öneme sahiptir. Mevlidin dinî boyutu bir yana,

aynı zamanda toplumun birlik ve beraberliğini sağlama, toplumsal dayanışma açısından da mevlid okumak/okutmak üzerinde durulması gereken sosyal bir olgudur.

Türk toplumunda bu derece önemli bir yeri olan mevlid okuma/okutmanın izlerinin edebî eserlere yansması doğal bir durumdur. Seyyid Kasım ve Abdülahad Nuri'nin divanlarında mevlid okuma/okutmaya ilgili konu bütünlüğü bulunan beş murabba tespit edilmiştir. Bu şiirlerde mevlid sözü, hem Hz. Peygamber'in doğumu hem de mevlid türünde eser (muhtemelen Süleyman Çelebi'nin eseri) anlamında kullanılmıştır.

Seyyid Kasım'ın konuyla ilgili dört şiiri doğrudan mevlid okutmaya ilgilidir. Abdülahad Nuri'nin şiiri daha çok mevlid ayı, Rebiülevvel methiyesi biçiminde olup bir bendinde mevlid okutulmasına değinilmiştir.

Burada, doğrudan Peygamber hakkında yazılan naatlar dışında, Peygamber'i konu edinen bir edebî tür olan mevlidin şiire yansması üzerinde durulmuş; mevlid okuma/okutmaya konu edinen beş şiirin içeriğinden bahsedilip metinleri verilmiştir. Çeşitli eserler araştırıldıkça mevlid okuma/okutmaya ilgili hususların şiire yansıdığı başka metinlerin bulunması muhtemeldir.

KAYNAKÇA

- Abdülahad Nuri (2001). *Abdülahad Nürî Divanı*, (Haz. Ali Osman Coşkun), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Akarpınar, Bahar (1999). *Türk Kültüründe Dinî Törenler ve Mevlid Kutlamaları*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Hüseyin Vassâf (1999). *Mevlid Süleyman Çelebi ve Vesiletü'n-Necât'ı*, (Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köksal, M. Fatih (2011). *Mevlid-nâme*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Mazıoğlu, Hasibe (1974). "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", *Türkoloji Dergisi*, C. VI, S. I, s. 31-62.
- Okiç, M. Tayyib (1975). "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, s. 17-73.
- Seyyid (2012). *Divan-ı İlahiyat (Niyâzi-i Mısrî'nin İzinde Bir Eren: Bursalı Kâsımzâde Seyyid Mehmed Emîn Halveti)*, (Haz. Mustafa Tatcı - Mustafa Sever), Bursa: Bursa İl Özel İdaresi Yayını.
- Şeker, Mehmet (2004). "Mevlid (Osmanlı'larda Mevlid Törenleri)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. XXIX, Ankara, s. 479-480.

Şeyh Galip (1994). *Şeyh Galip Divanı*, (Haz. Muhsin Kalkışım), Ankara: Akçağ Yayınları.

Toygar, Kâmil (1982): "Türkiye'de Mevlid Çevresinde Meydana Gelen Folklorik Unsurlar", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi*, C. IV, s. 517-534.